

Η ΣΚΗΝΗ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΙΧΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Κατάρρα κυνηγάει τό ΘΕΑΤΡΟ Βορ. Ελλάδος

Γράφει ο ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΓΙΑΤΑΚΗΣ

«Όταν στά τέλη του 18ου αιώνα κάποιος —Γάλλος— σοφολογιότατος και μαθηματικοί έκασαν κι αποφάσισαν ότι «αυτή την απόσταση, απ' εδώ μέχρι εκεί, θά τη λέμε από τώρα κι εμπρός "μέτρο", τό όποιο «θά γωρίζεται σε τόσα και τόσα έκκτοστά, κτλ. κτλ.», υποτίθεται ότι θά-λανε κάποια τάξη στις μεζούρες και τό σταθμά.

Μιά λίγο, πολύ αυθαίρετη πράξη έγινε νόμος. Ποιά νά 'ναι, όμως, άραγε τό μέτρο με τό όποιο υποτίθεται ότι πρέπει κανείς νά ζυγιάζει τις «άξιες», τό «καλό και τό κακό», τό «ώραιο και τό άσχημο»;

Πόσο σχετικά και άμφισβητούμενα μπορεί νά είναι όλ' αυτά, Έρχεται, νά πούμε, μία κατά-ξανθή Σουηδέζα (πού στην πατρίδα της δέ γω-ρίζεται κανείς νά την κυττάξει), στη Ρόδο, ή όπου-δήποτε άλλου στη Μεσόγειο, και καλά ό κόσμος.

Πάει ένα δικό μας μελανούρι στη Σκανδιναβία και γίνεται, περίπου, τό ίδιο. Κι αυτά στο στενό ευρωπαϊκό χώρο, για νά μη μιλήσει κανείς για τά αισθητικά πρότυπα που ίσχύουν για τις γυναίκες της Κεντρικής Αφρικής ή της Λαπωνίας και που θά 'καναν όποιοδήποτε παραδοσιακό Ευρωπαϊό νά ανατριχιάσει από φόβη. Νά 'και λοιπόν, στ' αλήθεια «υπανάπτυκτοι και επαρακατα-νοϊ» οι μαύροι έπειδή, για ένα σωρό ιστορικούς κλιματολογικούς και παραδοσιακούς λόγους, έχουν διαφορετική από τη δική μας αντίληψη του ωραίου;

ΟΙ ΠΑΓΙ' ΕΣ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ

Μάλλον όχι, βέβαια.

Κι έτσι έρχεται, αναπό-φευκτο, τό μεγάλο έρώτη-μα για την περίφημη και διαβόητη «κριτική». Δηλα-δή για τό εάν και τό πό-σο αντικειμενική μπορεί νά είναι, για τό ποιά και ποιού είδους κριτήρια πρέ-πει νά εφαρμόσει και από τί λογίων αισθητικές άφε-τηρίες πρέπει νά ξεκινά για νά ξεχωρίζει τ' άγρια από τά ήμερα.

Τέτοια έρωτήματα και παρόμοι-ες σκέψεις μου γεννήθηκαν αυτή την έβδομάδα παρακολουθώντας μερικές έμπροκτες έκφράσεις της — τελευταία — πολυθούλητης εκκαλλιτεχνικής αποκεντρώσης. Δύο παραστάσεις του ΚΘΒΕ στη Θεσσαλονίκη και μία του «Θεσσαλικού Θεάτρου».

Τί κάνει σ' αυτήν την περίπτω-ση ό κριτικός;

Κρίνει τά πράγματα με καύ-στηρή αντικειμενικότητα, βλέπον-τας μονάχα τό αποτέλεσμα και παραδιδέγοντας τους πολύ συγκε-κριμένους στόχους ενός θεάτρου, που άπευθύνεται σ' ένα πολύ συγ-κεκριμένο —επαγγελματικό κι άς μη φοβόμαστε τη λέξη— κοινό, ή, θά πρέπει νά λάβει υπόψη του τις ειδικές δυσκολίες και την ει-δική ψυχολογία του πραγματι-κού δεικτι, που στην περίπτωση αυτή είναι τό εξωαθηναϊκό κοινό; Κι αν πάλι κάνει αυτό τό δεύτε-ρο, δέν υπάρχει ό μεγάλος κίνδυ-νος νά πέσει ό κριτικός στη φρι-κτική παγίδα του άφ' ύψηλου πα-τερναλισμού, που είτε λίγο είτε πολύ ύπονεί «Έ, για έπαρχία και πολύ που τούς πάει...»;

Όμολογώ, λοιπόν, ότι μία και δέν έχω πολύ κατασταλαγμένες άπαντήσεις στα παραπάνω έρω-τήματα, βρίσκομαι σ' ένα αδιέ-ξοδο για νά κρίνω τις τρεις πα-ραστάσεις. Κι έτσι γραπτόνομαι σαν σε σωσίδιο, πάνω από μιά αρχή που βέβαια δέν θεωρείται διόλου καθωσπρέπει νά την εφαρ-μόζει κανείς πάνω στις Τέχνες τη στιγμή που τη χρησιμοποιεί ή ζι-κονομία και τό εμπόριο: την αρχή της ζητήσεως και της προσφοράς.

Λίγο πολύ όλοι μας τό ξε-ρούμε ότι οι οικονομικές, πολιτι-στικές, ψυχολογικές και κοινωνι-κές διαφορές ανάμεσα στην πρω-τεύουσα και τον υπόλοιπο έλλα-δικό χώρο είναι τεράστιες. Ακό-μα και ή θόρεια «συμπρωτεύου-σα» μας έχει τελείως άλλη ψυχο-σύνθεση και χρώμα από την Α-θήνα. Δέν θά 'τανε, επομένως, πα-ραπάνω από σωστό νά έχει κα-νείς —και στην περίπτωση μας, ένας συγκεκριμένος θίσος— μιάν άλλημνη γνώση του κοινού στο ό-ποιο άπευθύνεται:

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗ

Βλέποντας τη «Διαθήκη» του Μάριου Ποντίνα, πα-ρουσιασμένη από τό «Θεσσα-λικό Θέατρο», καταλα-βαίνεις τό πόσο σωστή εί-ναι αυτή ή αρχή της ζή-τησης και προσφοράς. Δέν πιστεύω νά υπάρχει κανέ-να άλλο νεοελληνικό έρ-γο που νά βρίσκει τόσο διάνα τό στόχο του — δη-λαδή την σημερινή νεοελ-ληνική έπαρχία — όσο αυ-τό.

Γραμμένο πάνω στο διήγημα του Δημήτρη Χατζή, «Η διαθή-κη του καθηγητή», μιλάει για άν-θρώπους, καταστάσεις, κρυφά «αί φανερά σκάνδαλα που 'ναι σ' ά-πόσταση έπαφής από τό θεατή. Έχει κανείς την έντύπωση ότι και τό έργο και ή παράσταση δη-μιουργήθηκαν με μεράκι κι αγά-πη —άλλα και επίγνωση— για τό συγκεκριμένο κοινό στο όποιο

«Η Διαθήκη»
του Μ. Ποντίνα,
από τό
«Θεσσαλικό
Θέατρο»
Δημήτρης
Γιαννακόπουλος,
Γιώργος
Ζωγράφος,
Γιώργος
Μωρόγιαννης,
Νίκος
Νικολαΐδης,
Κώστας
Τζουβάρας

ΜΙΑ ΚΑΛΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ, ΔΥΟ ΑΤΥΧΙΕΣ

άπευθύνεται κι όχι από εγωιστική διάθεση αυτοεκφράσεως κι αυτο-προβολής, όπως είναι σχεδόν πάν-τοτε ό κανόνας.

Τά πάντα εδώ είναι κατανοητά μέχρι και την παραμικρή λεπτο-μέρεια, με αφάνταστη τόλημ στη σάτιρά τους, και —τό κυριότερο — ψυχαγωγικά με τη σωστότερη έννοια της λέξεως.

Ό κινηματογραφιστής Παντε-λής Βούλγαρης, στην πρώτη του θεατρική δουλειά, σκηνοθέτησε τη «Διαθήκη» μ' έξυπνο χιούμορ, με σβέλτη απλότητα και με μία τε-ραστια αίσθηση σκηνικών χρό-νων. Έκανε μία πέρα για πέρα «άντι κουλτουριόρικη» παρά-σταση, εκεί που τό ίδιο τό έργο του 'σπινε μερικές φορές (όπως στον «τύπο» του τρελού και στο έλαφρά σοροπισμένο φινάλε) κά-τι μελοδραματικότερες παγίδες. Στόν ίδιο τόνο της απλής κι εύ-κολονόητης σάτιρας —που κάτω όμως από την επιφάνειά της κο-χλάζει— ήταν και τά σκηνικά και κοστούμια του Γιώργου Ζιά-κα, όπως και ή μουσική του Λου-κιανού Κηληδονή.

Μιά άπρεκαλυπτή παράσταση που θά 'μωνα περίεργος νά ένα-ναδω μαζί με τό δικαιωματικό κοινό της, κάπου στο θεσσαλικό κάμπο.

Άρκετά χιλιόμετρα βο-ρειότερα, μέσα στο καλι-μάριμο και κοκομεύτασ-νο κτίριο της «Εταιρίας Μακεδονικών Σπουδών», άναρωτιέμαι ποιά μπορεί νά 'ναι τό δύναμει κοινό για τό Καίσαρικό σοιζπηρι-κό δράμα που παρυσιάζει στην άπλοχωριά της κρα-τικής του σκηνης τό Κ. Θ. Β. Ε.

Τόν ε'ϊούλιο Καίσαρα τόν έ-χω διαδόςει, τόν έχω δει μερικές φορές στο θέατρο και στόν κινη-ματογράφο. Κι όμως, στη θεσσα-λονικία του παρουσίαση —σκη-νοθετημένη από τόν Σπύρο Ευαγ-γελάτο— δέν κατάλαβα απόλύ-τως τίποτα, γιατί ό Βρούτος κι ό Κάσσιος, συνωμότησαν έναντιόν-τρου, ούτε γιατί τόν μαχαίρωσαν, ούτε γιατί αυτοκτόνησαν στο τέ-λος του έργου. Σ' ένα από τά πιό καλογραμμένα σοιζπηρικά δράματα, όπου δέν υπάρχει ούτε ίχνος ρητορικότητας κι όπου ή παραμικρή λέξη που λέγεται να-ρακτηρίζει άπόλυτα αυτόν που την προφέρει, δέν κατόρθωσα νά άποκρυπτογραφήσω τίποτα από τά στομαφώδη, μονότονα, κι άπο-κοιμιστικά ρυθμικά λεγόμενα που

κατέβαιναν από τη σκηνή στην πλατεία. Μονάχα, άραιοι και που ή παράσταση έκανε την άπόπειρα νά ζωντανέψει κάπως με μερικές σκηνές ενός μίξερ, ολιγάριθμου επλήθους, που κι αυτό όμως ή-τανε τόσο κακομεταχειρισμένο από τόν σκηνοθέτη του έτσι που τελικά άποδεικνυόταν ό —ρωμαϊ-κός— λαός σαν ένας αναπόφάσι-στος και κουτός όχλος που άγε-ται και φέρεται με αφάνταστη ευ-κολία από όποιον ήγέτη πεί την τελευταία κουδέντα.

Έδώ δέν νομίζω νά ίσχύει ούτε ή αρχή της προσφοράς και ζητή-σεως, ούτε της —όποιασδήποτε — αισθητικής ή πνευματικής ά-πολαύσεως, ούτε τίποτ' άλλο. Ή-ταν άπλώς βαρετό κι άκαταλαβί-στικο.

ΚΑΤΑΡΑ Ή ΒΑΣΚΑΝΟ;

Προφανώς κάποια κατάρ-ρα ή βάσκανο μάτι έάρηνε τό ΚΘΒΕ (δέν θά 'τανε υπερβολή αν λέγαμε ότι ή κακιά μείρα πλανιέται πά-νω απ' όλες τις κρατικές — δηλαδή έπιχειρηγούμε-νες — σκηνές μας) τις δύο μέρες που έτυχε νά μείνω

στη Θεσσαλονίκη, γιατί κι ή δεύτερη παράσταση που είδα εκεί συναγωνιζόταν σε άνεια κι έλλειψη φαντα-σίας την πρώτη.

Ό μπρεχτικός και πολυτα-γμένος «Κύκλος με την κιμωλία», άτύχησε στη βορειοελλαδίτικη δι-δασκαλία του. Ό —πρώτος— σκηνοθέτης του, ό Σταύρος Ντου-φεής, άποσύρθηκε μετά από τρεις βδομάδες δουλειά πάνω στο έργο ελόγω άσθενείας, όπως ίσχυρίζεται τό πρόγραμμα και την περάτωση την ανέλαβε ό Νί-κος Περέλης, ό όποιος όμως νίπτει κι αυτός τάς χείρας του στο πρό-γραμμα διευκρινίζοντας «...ότι ή παράσταση αυτή έκφράζει την ά-δοχι ιδιαίτερα τη δική μου» ετα-ποψη πολλών συντελεστών και όχι ιδιαίτερα τη δική μου.

Όπως και νά 'ναι τό πράγμα κι όποιανού κι αν είναι ή εύθυνη ένα από τά πιό θεατρικά κι άδου-ταδόρικά έργα του Μπρέχτ, κα-τόρθωσε νά σέρεται με άνυπό-φορη κι άντιθεατρική άνία πάνω στα σανίδια του ΚΘΒΕ.

Όμολογώ, ότι δέν άντεξα μέ-χρι τό τέλος. Είδα ένα ήμικύκλιο κι έφυγα....

ΣΠ. ΠΑΓΙΑΤΑΚΗΣ